

OBČANSKÉ PRÁVO

GLOBALIZACE
A EVROPEIZACE PRÁVA

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 2.8 (2014)

© Ivo Telec, 2005

2

SROVNÁVACÍ VĚDA SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Devíza**
Lex multiplex ius unum
- **Cíl**
 1. **sjednocení** (unifikace) soukromého práva
 2. **sladění** (harmonizace) soukromého práva
srv. též rezoluce EP (1989 a násl.)
 3. **přiblížení** (aproximace) soukromého práva

7

SJEDNOCOVÁNÍ SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Sjednocování právních norem**
- **Sjednocování judikatury**
- **Sjednocování soukromoprávních doktrín**

8

- **Společný základní světový názor a všelidské hodnoty**
- **Pojem práva** a soukromého práva zvlášť
- **Teorie pramenů práva**
- **Právní metodologie**
 - a. tvorby práva
 - b. výkladu práva
 - c. používání práva
- **Teorie argumentace**
- **Teorie legitimace práva** (ospravedlnění)

9

GLOBALIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Světové sjednocování** (unifikace):
 1. **práva občanského**
✓ mezinárodní smlouvy
 2. **práva obchodního**
✓ mezinárodní smlouvy
✓ *lex mercatoria* aj. *soft law*; např. *zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (1994, 2004)*
- **Volba práva u závazků s cizím prvkem**

10

SVĚTOVÉ NEBO EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

- **Spojené národy (UN)** v New Yorku
 - Výbor pro práva dítěte
 - Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL)
- **Haagská konference mezinárodního práva soukromého** v Haagu
- **Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT)** v Římě
- **Rada Evropy (CE)** ve Štrasburku

11

12

- **Mezinárodní organizace práce (ILO)** v Ženevě
- **Světová obchodní organizace (WTO)** v Ženevě
- **Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI)** v Ženevě
- **Evropská patentová organizace (EPO)** v Mnichově
- **Eurasijská patentová organizace (EAPO)** v Moskvě aj.

15

SVĚTOVÉ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

- **Spojené národy**

hard law:

1. **Úmluva o právech dítěte (1989)**
(č. 104/91 Sb.)
2. **Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (1981)**
(č. 160/91 Sb.)

16

„PRÁVO NENÍ TEXT“

- **Sjednocování soukromého práva jednotným výkladem:** ☺
- 1. mezinárodních **smluv**
- 2. právních **předpisů**
- 3. právních **jednání**
- 4. právních **rozhodnutí**; zejm. judikátů
- **Doktrinární význam světové právní vědy**
➤ právní hermeneutika = umění výkladu práva

17

OTEVŘENÉ PRÁVNÍ POJMY

- **Sjednocování soukromého práva používáním otevřených právních pojmů**
 - ✓ *open concepts, open textures, např. dobrá víra*
 - ✓ generální klausule, *např. zákazu nekalé soutěže* § 2976 o. z.
 - ✓ překonávání odlišností soukromoprávních soustav skrze **společné právní jádro**, *common core, např. v EU*
- **Právně doktrinární význam světové srovnávací vědy soukromého práva (komparatistiky)**

18

1. **zákonodárství nemá definovat** neurčité právní pojmy, ale ponechat jejich vymezení až na jejich **použití** na konkrétní budoucí případ
2. **judikatura nemá definovat** tyto pojmy, nýbrž je používat na konkrétní nastalý případ
3. **právní doktrína má definovat** tyto pojmy vymezením jejich účelu a obsahu

19

1. DOBRÁ VÍRA *bona fides*

- **Objektivní právní princip poctivosti** (dobra) a **důvěry** (víry)
 - ✓ ctnost (hodnota) slušnosti a spolehlivosti
 - rozumnost
 - oprávněná očekávatelnost druhým (oprávněný zájem)
 - přiměřenost
 - spravedlivost
- **Subjektivní duševní stav**, objektivně zdůvodnitelného upřímného a pevného **přesvědčení**, že mi patří právo nebo že jedním po právu
 - ✓ právní skutečnost
 - právní omyl
 - stav omluvitelného omylu
 - **nezaviněná nevědomost**

20

- *Treu und Glauben*
good faith and fair dealing
fair use (USA)
 - poctivé (obchodní) zvyklosti (a. z., z. ochr. zn.)
 - [zásady poctivého obchodního styku (obch. z., 1991)]
 - [zásady socialistického soužití, o. z. 1964]
 - bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů
- *guter Glauben*
 - dobrověrná držba cizí věci
 - dobrověrná známková či doménová přihláška cizí nebo veřejné značky

21

NĚMECKO

- *Treu und Glauben* = **objektivní právní princip dobré víry**:
 1. čestnost (poctivost), otevřenost
 2. věrnost, *např. zástupce*
 3. předvídatelnost druhým
 4. zřetel na zájem druhého (pozornost, zohlednění, očekávání)
 5. spoleh na druhou stranu (*reasonable reliance*)
- *guter Glauben* = **subjektivní dobrá víra** (právní stav)

např. víra držitele cizí věci v to, že mu patří

22

SUBJEKTIVNÍ STAV DOBRÉ VÍRY

právní stav vlastního upřímného a pevného **přesvědčení** o svém subjektivním právu, *kupř. že mi určité označení či licence patří*, nebo o svém jednání po právu, pramenícího z objektivně ospravedlnitelných důvodů, kdy nevím či neměl jsem (nebyl jsem povinen) vědět o opaku a nemohl jsem o tom ani vědět, s nímž právní řád spojuje právní následky

- *nedostatek absolutní (legální) či relativní (namítací) zápisnou překážkou známkovou*

23

- **Filozoficky o víře**
 - = osobní vnitřní přesvědčení o něčem (osobnostní „vrytí“)
- ✗ pouze slepá víra

24

VÝMĚR

„Dobrá víra je duševní postoj charakterizovaný poctivostí a absencí vědomí, že zjevný stav není stavem pravdivým.“

Návrh společného referenčního rámce Evropského zákoníku soukromého práva, DCFR, (znění k 1. 1. 2009)

25

JUDIKATURA: ochranná známka MARSTALL

„V případech zmiňovaných zákonem o ochranných známkách je nutno vycházet z psychologického konceptu dobré víry, tj. z nevědomosti přihlašovatele o určitých okolnostech.“

Tento závěr lze dovodit i z toho, že zákon o ochranných známkách ochranu dobré víry v mravním smyslu obsahuje

v jiných ustanoveních zápisné nezpůsobilosti.“

× jiná zápisná překážka rozporu s dobrými mravy ⇨

26

„Dobrá víra jako vnitřní psychický stav (přesvědčení) není předmětem dokazování a usuzuje se na ni pouze z vnějších okolností.“

Rozs. NSS v Brně z 30. 4. 2008,
č.j.: 1 As 3/2008-195

27

DŮKAZ OKOLNOSTÍ SUBJEKTIVNÍ DOBRÉ VÍRY

• Okolnosti dobrověrnosti:

1. zákonem **nezakázané** chování dobrověrného
2. dokázání tvrzeného **vnitřního** stavu dobré víry **objektivizací vnějších okolností**, za nichž lze usuzovat o dobrověrnosti ⇨

(ve známkovém právu stačí „zjevnost“ nepodání přihlášky ochranné známky v dobré víře)

28

OBJEKTIVNÍ HLEDISKA SUBJEKTIVNÍ DOBRÉ VÍRY

• Vyvratitelná právní domněnka:

❖ svéprávné osoby s rozumem průměrného člověka a schopností užívat tento rozum s:

- i. **péčí** (dbalostí, starostlivostí)
- ii. **opatrností**

např. zjistit si stav ve veřejném rejstříku

• Důvodné očekávání veřejnosti

§ 4/1 o. z.

29

• Zvláštní ukazatele

objektivních okolností spekulativní nebo zneužívající registrace či užívání doménového jména .eu ve **zlé víře**

Nř. 874/04

30

- **Známková přihláška v subjektivní dobré víře:**
 - i. přihlašovatel **nevěděl**, že **nemá** právo přihlásit si určité označení zboží jen pro sebe (zmonopolizovat si je pro obchodní styk na určitém území) nebo **neměl** (**nebyl povinen**) vědět, že toto právo **nemá** a
 - ii. zároveň to objektivně ani **nemohl** vědět (nezaviněná nevědomost)
- **Známková přihláška v subjektivní zlé víře:**
 - i. přihlašovatel věděl, že **nemá** právo k zápisu určitého označení pro sebe (má je jiný či jde o veřejný statek), nebo by to byl věděl, kdyby byl objektivně náležitě opatrný [kdyby se **nedopustil** (hrubé) **nedbalostí**]

31

- **Relativní námitka subjektivní zlé víry přihlašovatele** ochranné známky v době podání:
 - namítatel dotčen na svých **právech**
např. proti nekalé soutěži, kupř. zabraňováním označení svého zboží nebo parazitováním na pověsti své osoby či zboží, cizí známkovou přihláškou mala fide
- **Důvod nezapsání přihlášeného označení**
- **Důvod úředního prohlášení již zapsané známky za neplatnou** (i *ex offio*)

32

- **Dobrá víra**
bona fides, good faith
- **Zlá víra**
mala fides, bad faith
srv. např. právní úpravu doménových jmen .eu
 - ✓ **spekulativní** obsazení doménového jména nikoli k vlastnímu používání, ale k zabránění jinému až k vydírání jiného

33

DOBRÁ VÍRA v. ZLÁ VÍRA

- Nezaviněná nevědomost
- Zaviněná nedbalost
- Zlý úmysl

34

⇐ DŮVODNÉ OČEKÁVÁNÍ

- Subjektivní **duševní stav důvěry** v něco, co má být, nabytý chováním jiného

např. očekávání chování podle druhou stranou navozené vlastnosti, schopnosti či způsobilosti této strany, srv. chování nabyvatele patentové licence, resp. zájemce o ni, anebo očekávání určité vlastnosti zboží, navozené reklamou

35

2. DOBRÉ MRAVY

- **Boni mores**
způsoby chování bez újmy jinému člověku, zvířeti nebo přírodě, obecně uznávané rozhodnou částí společnosti, s nimiž právní řád spojuje právní následky

např. negativně zápisná překážka známková, překážka platnosti licenční smlouvy nebo výkonu licenčního práva

36

- **Označení proti dobrým mravům:**
např. pomlouvačné nebo hanobící jinou osobu nebo její zboží či zlehčující poměry jiného aj.

srv. veřejnou morálku

37

3. VEŘEJNÁ MORÁLKA

- *Public morality* ⇔ obecný zájem

obsah veřejného mínění o tom, co je veřejně pohoršlivé z hlediska obyčejného lidského cítění

např. nepoctivé, nevkusné (nechutné), korupční, navozující násilí nebo národní, rasovou či politickou nesnášenlivost aj., s nímž právní řád spojuje právní následky

*např. negativně zápisná překážka užitně vzorová
srv. veřejnou morálku vědeckou a etické kodexy*

38

4. VEŘEJNÝ POŘÁDEK ⇔

- *Ordre public*

stav věcí, vylučující či omezující nebezpečí veřejné poruchy (způsobilé ohrozit kohokoli), s nímž právní řád spojuje právní následky

*např. negativně zápisná překážka známková či průmyslově vzorová
výhrada v soukromém právu mezinárodním
zákaz odchýlných ujednání od o. z.*

40

ZÁPISNÁ PŘEKÁŽKA ZNÁMKOVÁ

- **Označení v rozporu s veřejným pořádkem:**
*např. jméno nebo obraz člověka zasloužilého o národ či o stát, žijícího či historického, (MASARYK, HUS, KAREL IV.)
srv. veřejné činitele
název či zkratka orgánu veřejné moci (NKÚ)
nebo právnické osoby veřejného práva (ČTK, ČT, ČRo)*

41

PŘÍPAD LADY DIANA

Označení obsahující jména osob, které se určitým

způsobem zasadily o dění v současném světě, jsou vyloučena ze zápisu, neboť jejich použití v ochranné

známce by se přičilo veřejnému pořádku.

Rozh. ÚPV O-131254 z 9. 8. 01

PŘÍPAD MONA LISA

Slovní označení shodné s názvem všeobecně známého obrazu neodporuje veřejnému pořádku ani dobrým mravům, neboť není v rozporu se žádnými společenskými ani ústavními zásadami České republiky.

z. č. 174/88 Sb.

Jakl 416.

43

44

45

46

ODSTRAŇOVÁNÍ TVRDOSTI

• Tvrdost (*hardship*) práva soukromého

1. kontextualismus podle okolností případu
2. používání otevřených právních pojmů (generální klauzule)
3. ústavně konformní výklad
4. zákaz používání a výkladu předpisu vedoucího ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejně lidské citění (o. z.)
3. *rebus sic stantibus*
smlouva uzavřená za konkrétního stavu s následnou změnou okolností § 1764 o. z.

47

• Tvrdost zákona práva veřejného

rozhodnutí na základě správního uvážení v jednotlivé věci
např. v individuální věci práva sociálního zabezpečení

z. č. 187/06 Sb., o nemocn. pojištění, aj.

48

NOTORIETY

- Skutečnosti **obecně známé**, které netřeba dokazovat (§ 122 o. s. ř.)
 - a. **přírodní**, např. sled ročních období
 - b. **společenské**, např. sled dnů v týdnu
- **Zásadní nepatřičnost** v právu trestním
 - ☛ *in dubio pro reo*

49

SJEDNOCOVÁNÍ JUDIKATURY

- **Evropský soud pro lidská práva** ve Štrasburku
- **Nejvyšší soud** v Brně
 - ✓ stanoviska ke sjednocování rozhodování soudů v civilních věcech ☹
 - ✓ Sb. soud. rozh. a stan.
 - ☛ poučovací povinnost soudu dle o. s. ř.

50

51

- **Soudní rozhodnutí zásadního významu po právní stránce**
 1. právní otázka zásadního významu (pro věc **určující**)
 2. odpověď na ni má **obecný dopad** na všechny případy **obdobné** povahy

52

EVROPEIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Rada Evropy**
 - ✓ mezinárodní smlouvy, např. *Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství* (1975), (č. 47/01 Sb. m. s.), nebo *Občanskoprávní úmluva o korupci* (1999), (č. 3/04 Sb. m. s.)
 - ✓ doporučení
- **Evropská unie**
 - ✓ **prvotní zdroj**: mezinárodní smlouvy
 - ✓ **druhotný** (odvozený) zdroj: nařízení, směrnice, rozhodnutí, stanoviska a doporučení

53

PRÁVO EVROPSKÉ UNIE

1. **bezprostřední použitelnost** práva EU
2. **aplikační přednost** práva EU před státním zákonem; srv. čl. 10 Ú
3. **delikt škody** způsobené státem jedinci porušením práva EU
4. **bezprostřední účinek** práva EU v **soukromých** i veřejných poměrech

54

55

• **Sjednocování soukromých práv v EU, např.**

✓ **právo korporační**

1. evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS) (nař. 1985)
2. evropská společnost (SE) a holdingová evropská společnost (nař. 2001)
3. evropská družstevní společnost (nař. 2003)
4. evropské sdružení pro územní spolupráci (ESÚS) (nař. 2006)

57

✓ **soukromé právo mezinárodní**

1. Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (1980), (č. 64/06, 21/07 Sb. m. s.)
2. nař. EP a Rady (ES) o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), 2008
3. nařízení EP a Rady (ES) o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), 2007

58

• **Stað'ování soukromých práv v EU**

✓ právní síla a forma cílové **směrnice**

✓ **jednotný trh** €

vč. **soukromoprávní ochrany spotřebitele**

- ☛ vše, co je mimo jednotný trh, zůstává stranou EU

59

IUS COMMUNE EUROPAEM

▪ **Evropské soukromé právo**

- ✓ společný referenční rámec
- ✓ evropský zákoník smluvního práva (ECC)
- ✓ principy evropského smluvního práva (PECL)
- ✓ principy evropského deliktčního práva (PETL)
- ✓ principy evropského práva nepříkázaného jednání (PEL Ben. Int.)
- ✓ principy evropského práva obchodního zastoupení, frančizy a distribučních smluv (PEL CAFDC)

60

- ✓ principy evropského práva smluv o službách (PEL SC)
- ✓ principy evropského práva koupě (PELS)
- ✓ principy evropského práva zajištění (PEL Pers. Sec.)
- ✓ principy evropského rodinného práva (PEFL)
- ✓ společné jádro soukromého práva v Evropě
- ✓ evropský občanský zákoník (závazkový)
= **mimostátní (odbornické) právo**
(*soft law*)

61

62

63

64

65

Foto:

Palác lidských práv, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008
Villa Aldobrandini, Unidroit, Kvirinál, Řím, Itálie 2002
Soudní dvůr EU, Lucemburk 2009
Evropský parlament, Brusel, Belgie 2004
Evropský parlament, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008

66